

Н.Є. Огородник - кандидат педагогічних наук, доцент Херсонської державної морської академії

Про нові підходи до навчання англійської мови майбутніх моряків

Реформування процесу навчання та підготовки майбутніх фахівців морського флоту, зумовлене міжнародним характером професійної діяльності сучасних моряків та вимогами Морської доктрини України на період до 2035 року, має на меті його модернізацію на основі чіткого узгодження зі стандартами Міжнародної морської організації (ММО). Осучаснюються також і національні галузеві стандарти підготовки морських фахівців, ґрунтуючись у своєму оновленому варіанті на засадах компетентнісного підходу. Закономірно, що аналогічних трансформацій зазнають усі складові освітнього процесу з підготовки майбутніх фахівців флоту, серед яких чільне місце посідає навчання англійської мови.

Метою дослідження є проаналізувати зміни, внесені ММО у планування навчального курсу з англійської мови для моряків.

Завдяки укладеним морським конвенціям, що визнано кращим способом досягнення міждержавного порозуміння, визначено загальну мовну політику у сфері морських перевезень, а також представлено вимоги щодо професійно орієнтованої комунікативної компетентності морських фахівців. Так, у тексті Конвенції СОЛАС-74 (Міжнародна конвенція з охорони людського життя на морі) визнано та закріплено привілейований статус англійської мови в якості робочої мови міжнародного торговельного флоту. Таким чином, відповідно до схваленого статусу англійська мова стала засобом створення єдиного мовного середовища, в якому відбувається професійна діяльність і протікає повсякденне життя моряків, членів змішаного екіпажу.

На цій підставі, Конвенцією ПДНВ (STCW-78 – International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers), що є основоположним документом у стандартизації підготовки та дипломування моряків, їх функціональних обов'язків та умов праці на борту, окреслено й вимоги щодо володіння ними англійською мовою. У специфікаціях мінімального стандарту компетентності осіб командного складу екіпажу судна, що наведені в

Кодексі ПДНВ, серед інших складових, або сфер компетентності значиться «користування англійською мовою у письмовій та усній формах» [2, с.34, 77].

Зазнавши повного редагування у 1995 р. у зв'язку з гострою необхідністю стандартизації компетентностей для всіх членів екіпажу заради підвищення безпеки мореплавства, Конвенція ПДНВ стала основою для радикального оновлення укладених на її засадах модельних курсів ММО. Започатковані разом з нею для підвищення якості та ефективності навчання модельні, або типові курси сприяють максимальному впровадженню її стандартів шляхом узгодження підготовки майбутніх фахівців із сучасними вимогами морської індустрії.

З усього різноманіття модельних курсів ММО, особливої вагомості для врегулювання й упорядкування як предметного, так і процесуального аспектів змісту навчання англійської мови, звісно, набуває спеціалізований з англійської мови для моряків модельний курс 3.17 Maritime English [1]. Будучи «важливим засобом інтерпретації» вимог Конвенції ПДНВ для широкого кола залучених у морську індустрію осіб, модельний курс 3.17 зазнав на сьогодні вже третього редагування (1999, 2009, 2015).

Відомо, що саме з введенням у дію Манільських поправок у 2012 році у змісті окремих модельних курсів виявилися серйозні недоліки та невідповідності, зумовлені модернізацією торговельного флоту, інтенсивним запровадженням нових технологій і складного обладнання, автоматизацією процесів керування судном тощо. Разом із потребою у моряках, здатних компетентно вирішувати робочі питання та ще й переважно в ситуаціях іншомовного спілкування, чітко означилася необхідність оновити зміст формованої під час їх навчання та підготовки англійської професійної комунікативної компетентності.

Так, за даними дослідження змісту спілкування на борту, проведеного у зв'язку із поставленим ММО завданням переглянути й удосконалити модельний курс 3.17 з урахуванням сучасних вимог і потреб торговельного флоту, серед найважливіших трансформацій, вартих уваги фахівців з мови, відзначено: по-перше, перетворення, що відбулися в самій англійській мові як робочій мові морської галузі; по-друге, зміни у ставленні самих моряків до мови, якою вони користуються в якості робочої мови на борту [3, с.234-235].

На користь першого зауваження свідчать дані експертів про те, що, відповідно до вищезазначених обставин, сучасна професійна англійська мова для моряків досить швидко перетворюється на більш технічно орієнтовану (*technical information-focused (TI-focused)*). Через це її попередня, дещо метафорична характеристика, як так званої *salted* (просоленої) або *marinated* (оморяченої) мови, що тривалий час схвально сприймалася як досить дотепне означення причетності до морської галузі, втрачає свою актуальність.

Друге зауваження про зміни у ставленні моряків до робочої мови на судні підкріплюється фактами відвертої стурбованості сучасних моряків щодо якості й ефективності їхнього професійного спілкування. Усвідомлюючи шкідливий вплив персонального варіанту мови на ефективність професійного спілкування та прагнучи мінімізувати ризики та ймовірність непорозумінь під час вирішення робочих питань, переважна більшість моряків, за твердженням дослідників, спілкуючись у побуті, головню, *своєю*, тобто *персональною* мовою, свідомо утримуються від неї у процесі професійно-технічної взаємодії. Таким ставленням моряки демонструють чітке розуміння надзвичайної важливості компетентної професійної комунікації для попередження будь-якої загрози безпеці судна.

Тож, з огляду на виявлені факти, а також невинний прогресивний розвиток морської галузі, очевидною стала необхідність оновлення спеціалізованого з англійської мови для моряків модельного курсу 3.17. На думку дослідників питання, ані зміст ані структурна організація чинного на той час курсу не відображали усі необхідні складові професійної комунікативної компетентності, актуальної для сучасного фахівця флоту. [3, с. 231].

Перероблений модельний курс введено в дію у 2015 році. Осучаснений і логічно структурований модельний курс містить усю необхідну інформацію про спосіб організації та змістове наповнення процесу навчання англійської мови майбутніх моряків. Власне у вступі визначено його цільове призначення, представлено структуру; описано варіативну основу організації навчання з урахуванням фактичного (вихідного) рівня володіння мовою; зазначено про гнучкий підхід до регулювання цілей, обсягу та змісту курсу, а також про інші його модифікації відносно майбутніх професійних обов'язків випускників. Провідним фактором успіху в оволодінні

професійною англomовною комунікативною компетентністю проголошено комунікативний підхід [1, с. 2-6].

Змін зазнали як структура, так і безпосередньо зміст курсу. В оновленому варіанті *Англійська мова для моряків* (Maritime English) представлена двома складовими: *Загальнонавчана англійська мова для моряків* (General Maritime English – GME) та *Спеціалізована англійська мова для моряків* (Specialized Maritime English – SME).

Курс *Загальнонавчаної англійської мови для моряків*, метою якого є формування комунікативної компетентності щодо загальної морської тематики, структурно майже не змінився і так само, як у попередньому виданні послідовно представлений пояснювальною запискою, тематичним планом і програмою. Відмінністю є чітке розмежування елементарного та рубіжного рівнів володіння мовою, чого у попередньому варіанті зроблено не було, оскільки рубіжний рівень В1 формувався у межах професійно орієнтованого II етапу навчання.

Курс *Спеціалізованої англійської мови для моряків* є новим. Його представлено у п'яти варіантах реалізації відповідно до визначених Манільськими поправками п'яти основних професійних функцій на борту: 1) для вахтових помічників капітана; 2) для вахтових механіків; 3) для електротехнічних офіцерів; 4) для радіооператорів ГМЗЛБ (глобальної морської системи зв'язку у разі лиха і для забезпечення безпеки); 5) для обслуговуючого персоналу пасажирських суден.

Очевидно, що переосмислення змісту *Загальнонавчаної англійської мови для моряків*, а також введення *Спеціалізованої англійської мови для моряків*, мають на меті розширення комунікативних можливостей майбутніх моряків під час професійної взаємодії на судні.

Література

1. Maritime English Model Course 3.17. – London. – ІМО, 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marifuture.org/IMONewModelCourseMaritimeEnglish.pdf>
2. STCW. International Convention on Standards of Training, Certification and Watchkeeping for Seafarers, 1995 (amended in 2010). – London. – ІМО, 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.seajobs.ru/sea_programms/STCW95.pdf
3. Wang X. Turning “Salted” into “Needed”: the New Model Course 3.17 / The 27th International Maritime English Conference – IMEC 24 Proceedings (12-15 October, 2015). Johor. – Malaysia. – P. 232-240.